

ÜLESANNE

KAKAOVÖRGUSTIK

Ülesande eesmärk on aidata õpilastel mõista, kuidas igapäevaste toodete kaudu oleme me seotud ülejäänud maailmaga.

Enne ülesande juurde asumist tasub õpetajal tutvustada õpilastele lähemalt õiglast kaubandust ja kakao teekonda (vt. lisa).

5-6-liikmeline grupp seisab ringis, teised õpilased jälgivad. Igale õpilasele antakse roll, mille nad ülejäänud rühmale ka ette loevad. Üks õpilane võtab kinni lõngakera otsast ja annab kera edasi kellelegi, kellega tema tegelaskujul mingi seos on (näiteks tehase omanik võib olla seotud ärimehet või poeomanikuga) ning selgitab, milline see seos tema arvates on. Seejärel valib lõngakeraga õpilane järgmise tegelaskuju, kellele selgituse saatel lõngakera edasi anda, hoides ise lõngast jätkuvalt kinni. Niimoodi lõngakera õpilaste vahel edasi andes tekib peagi võrgustik, mis seob erinevaid osapooli. Õpilastele öeldakse, et kakao kasvatajaid mõjutab tugevalt põud ning need tegelaskujud hakkavad lõnga liigutama. Kuna võrgustik on tihe, peaks liikuma kogu lõng, mis osalejaid ühendab, näidates, kuidas kõik osapooled omavahel seotud on. Õpilased kirjeldavad, kuidas nende arvates põud nende tegelaskuju mõjutab.

Rollid:

- Elevantiluuranniku kakao kasvataja
- Šokolaadiarmastaja
- Õiglase kaubanduse kakaost šokolaadi tootva ettevõtte juht
- Ärimees, kes ostab Aafrikast kakao ja impordib seda Euroopasse
- Suure šokolaadivabriku omanik, kelle valikus on ka õiglase kaubanduse šokolaadi
- Õiglase kaubanduse kakao kasvataja Ghanas
- Inimene, kes sööb šokolaadiküpsiseid iga päev
- Juhataja toidupoes, kus toodetakse ja müüakse šokolaadiküpsiseid
- Nurgapoe omanik
- Ghana veokijuht, kes transpordib kakao kasvandustest sadamasse.

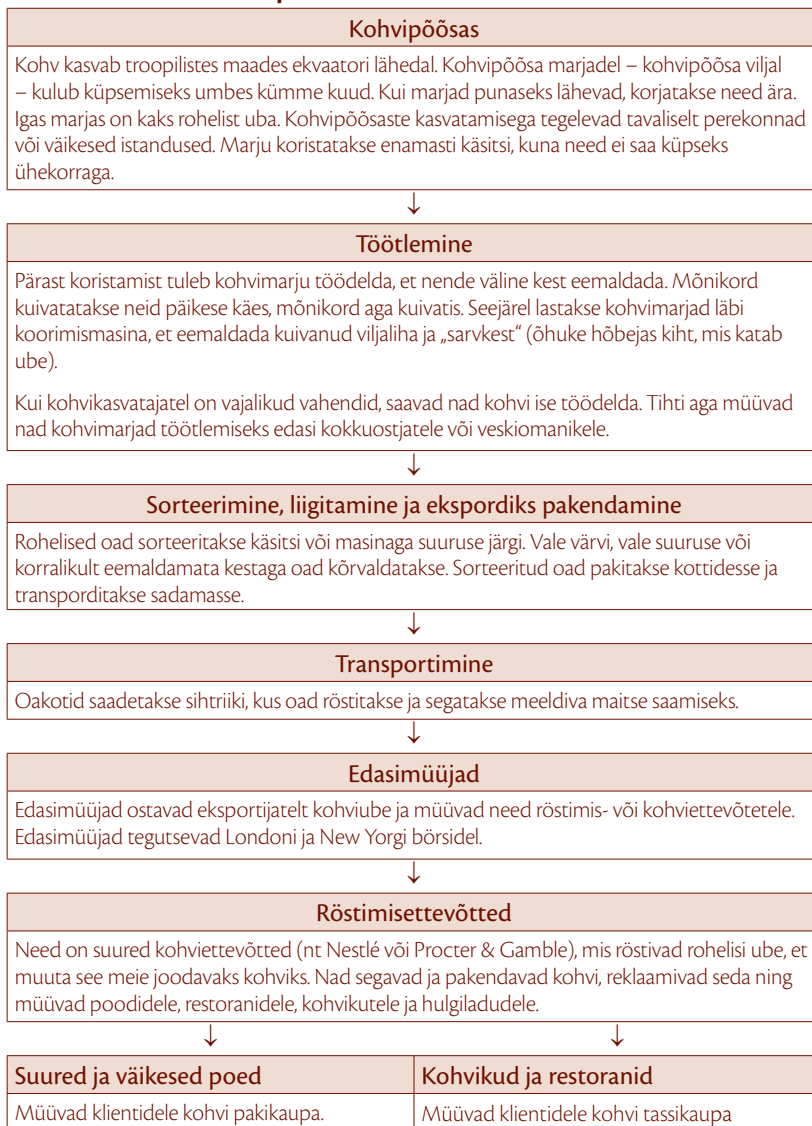
Arutelu

- Kuidas on erinevad šokolaaditootmise ja tarbimise osapooled omavahel seotud?
- Kas rollide hulgas peaks olema veel osapooli?
- Kes mõjutab võrgustikku enim? Miks?
- Kes on osapooltest kõige ebavõrdsemas olukorras?

LISA

Infoleht 1 – „Seemnest lonksuni“

Kohvioa teekond kohvipõõsast tassi

Infoleht nr 2

Kakao Ghanas

Allikas: <http://papapaa.org>

Ghana asub Lääne-Aafrikas ja selle pealinn on Accra. Kohalik rahvas räägib inglise keelt ja Aafrika keeli, sh akani, eve ja tvii. Ghana on umbes Suurbritannia suurune ja selle rahvaarv on 22 miljonit.

Ghana on kuulus oma kakao poolest. Ghanas on umbes 720 000 kakaokasvatajat ja Ghana kakaod peetakse üheks maailma parimaks. Enamik Ghana kakaost toodetakse väikestes istandustes suurusega kolm kuni neli hektarit. Samuti on Ghana üks maailma vaesemaid riike.

Selle tulemusena:

- lageda oskab vaid 71,5% täiskasvanutest;
- peaaegu veerandil maakohtades elavatest inimestest pole nõuetele vastavat joogivett;
- 1000 Ghana lapsest ei ela 80 viienda eluaastani

Millised probleemid on kakaokasvatajatel?

Kakaokasvatajate elu on raske. Sellest rahast, mis meie ühe šokolaaditahvli eest maksame, saavad nemad väga väikese osa. Paljud teenivad aastas keskmiselt 377 eurot. Suurema osa oma toidust kasvatavad nad ise, kuid neil on vaja raha paljude hädavajalike asjade ostmiseks – istanduses vajalikud masinad ja väetised, õppemaksud, ravimid, arstiabi, transport ja riided – ja need kõik on kallid.

Neile kakao eest makstav hind võib ka väga palju kõikuda, muutes tulevikuplaanide tegemise väga keeruliseks. Samuti võivad kohalikud kakao kokkuostjad neid petta, öeldes, et nende kakao kaalub tegelikust vähem, või makstes neile tšekkide ja talongidega, millega pole kakaokasvatajatel suurt midagi peale hakata.

Ghana kakaokasvatajate kogemused sarnanevad suuresti paljude teiste maaharijate eluga kogu maailmas, kes sõltuvad kauplemisüsteemist, mis annab eelise suurtele, rikkaste riikides asuvatele rahvusvahelistele ettevõtetele.

Infoleht 3

Mis on õiglane kaubandus?

Allikad: <http://www.fairtrade.net>, Raamat „Roheline tööriistakast“, mille on välja töötanud ühing International Young Naturefriends (Rahvusvahelised Noored Loodusesõbrad), <http://www.fairtrade.org.uk>

Õiglane kaubandus on teistsugune lähenemine tavapärasele kaubandusele, lähtudes tootjate ja tarbijate vahelisest partnerlusest. Õiglane kaubandus pakub tootjatele paremaid lepinguid ja kauplemistingimusi. See annab neile võimaluse oma elujärge parandada ja tulevikuplaane teha. Õiglane kaubandus pakub

tarbijatele võimast vahendit vähendamaks vaesust oma igapäevaoste tehes.¹²

See töötati välja tasakaalustamaks asjaolu, et toiduainete tootjad saavad arenenud riikides tihti suuri riiklikke toetusi, mis võimaldavad neil oma tooteid rahvusvahelistel turgudel odavamalt müüa. Arengumaade tootjad peavad tihti eksporditava kauba pealt suuri tollimakse maksma, samas aga sunnitakse neid vähendama impordi tollimakse, nii et neil on raske oma tooteid rahvusvahelistel turgudel müüa. Kodumaine turg on aga üle ujutatud välisootjate odava kaubaga, mis surub alla ja takistab kohaliku majanduse arengut.¹³

Millega õiglane kaubandus tegeleb?

Hind. Õiglane kaubandus tähendab, et talunikele makstakse nende kasvatatu eest õiglast hinda. Õiglase kaubanduse hind on tihti palju kõrgem kui see, mida neile tavaliselt makstakse, kattes nii saagi kasvatamise kulud kui jättes ka piisavalt raha elamiseks. Õiglase kaubanduse hinna maksavad kasvatajatele need, kes saagi ostavad.

Preemia. Kui saak müüakse õiglase kaubanduse süsteemis, kaasneb sellega õiglase kaubanduse preemia. See on lisaraha, mille talunikud ja kasvanduste töölised saavad kulutada koolidele, veevarustusele või muule, mida nad vajalikuks peavad. Selle maksavad need, kes saagi talunikelt ostavad.

Sotsiaalsed standardid. Kui talunike ühendus registreerub õiglasel kaubanduses osalemiseks, peavad nad regulaarseid koosolekuid, nii et kõigil, kes ühiselt töötavad, on organisatsiooni töös sõnaõigus. Suurtes kasvandustes peavad omanikud töölisi õiglaselt kohtlema ning tagama vajaliku varustuse, mis neid vigastuste eest kaitseb. Õiglane kaubandus keelustab täielikult lapstööjõu kasutamise. Need põhimõtted tagavad kõigi õiguste kaitsmise ja neid nimetatakse sotsiaalseteks standarditeks.

¹² <http://www.fairtrade.net>

¹³ Raamat "Roheline tööriistakast", koostanud International Young Naturefriends (Rahvusvahelised Noored Loodusesõbrad), <http://www.fairtrade.org.uk>.

Keskkonnastandardid. Kui talunike ühendus või suur istandus soovib oma saaki õiglase kaubanduse süsteemis müüa, tuleb istanduses tagada keskkonna kaitsmine. Ohtlikud kemikaalid on keelatud, talunikud peavad tagama veeressursside, näiteks jõgede ja allikate kaitsmise, ja võimalusel energiat säästma. Need on keskkonnastandardid, mis tagavad, et õiglase kaubanduse raames oleks põllundus jätkusuutlik.¹⁴

Õiglase kaubanduse märgi võib leida pigem vaesematest riikidest imporditud toodetelt, näiteks kohvilt, šokolaadilt, troopilistelt puuviljadelt, mahladelt, puuvillalt, meelt, riisilt, vürtsidelt ja maitsetaimedelt, veinilt, suhkrukt jne.¹⁵

---

14 <http://www.fairtrade.org.uk>

15 <http://www.fairtrade.net>